

Transparency International. Beretning 2010/2011.

A. Aktiviteter.

1. Indledning.

Først og fremmest vil jeg indlede med at fremhæve, at året har stået i NIS-studiets og akkrediteringens tegn. Men der er også sket meget andet.

2010 har været et år med en klart stigende vægt og fokus på emnet korruption, ikke mindst på området for misbrug af betroet offentlig myndighed. Pressens dækning af emner har været omfattende.

Regeringen indføjede – måske som følge heraf - i 2010 indsatsen mod korruption som en af de 10 højest prioriterede områder frem mod 2020.

Generelt er grænsen for, hvad der betragtes som acceptabel adfærd, blevet presset i retning af et krav om mere åbenhed og ansvarlighed, og flere højt placerede embedsmænd er blevet holdt ansvarlige for ikke at have overholdt udbuds- og gaveregler. TI DK har været fortalere for en skærpende af reglerne om modtagelse af gaver og andre former for personlige fordele blandt politikere og højtstående embedsmænd. Og dette har nu ført til klare skriftlige retningslinjer på dette område.

Generelt har den danske offentlighed dog en tendens til at betragte tilfælde af misbrug af magt og personlig vinding som undtagelser fra en generel regel om god regeringsførelse i Danmark og ikke som en systemisk trussel. Dette kan føre til en svækkelse af årvågenhed og en forkert fortolkning af de reelle farer også her i Danmark.

Oil for Food-sagerne mod en række store danske virksomheder har været en øjenåbner i denne sammenhæng. Ikke mindst har disse sager været med til at bringe det centrale problem om bevisfremskaffelse i centrum, et problem vi i TI-DK længe har ønsket gjort til et centralt debattemne i form af en forbedret beskyttelse af de såkaldte whistleblowers.

Sammen med Ugebrevet A4 har TI DK initieret en offentlig debat om nepotisme. Det er kommet klart frem, at selv om det danske samfund ofte betragtes som værende baseret på en grundlæggende og gensidig tillid, oplever mange mennesker i deres daglige liv situationer, hvor denne tillid til offentlige og private myndigheder alligevel ikke holder, og dette betragtes i betydelig grad som et problem.

Vi kan dog være stolte over de resultater, der trods alt er opnået.

- Datatilsynets godkendelse af en række frivillige whistleblowerordninger i private virksomheder.
- Skærpede retningslinjer for modtagelse af gaver for offentligt ansatte.
- Retningslinjer for åbenhed om ministres kalendere og gaver.

Mere om dette senere.

2. Grønland.

En anden hjertesag for TI-DK er oprettelsen af et selvstændigt TI-chapter i Grønland.

Processen forløber godt, og det nærmer sig et kick-off til et selvstændigt chapter. Situationen er den, at CSR Greenland (en organisation under Grønlands Arbejdsgiverforening under ledelse af Anne Mette Christiansen, tidligere CSR-konsulent hos PwC i Danmark) har samlet en række folk til en kommende bestyrelse i TI Grønland. Det inkluderer bl.a. Michael Binzer fra Air Greenland, en række ledende chefer fra andre større grønlandske selskabet (Royal Greenland o lign), Grønlands Arbejdsgiverforening og, sandsynligvis også fra Nuuk Universitet.

CSR Greenland kommer til at fungere som sekretariat, og de har allerede fået lovning på midler fra Grønlands Arbejdsgiverforening.

Den kommende bestyrelse har netop sendt deres ansøgning til TI-S om at blive akkrediteret som TI-chapter.

Jeremy Brooks fra TI-S har deltaget i og holdt et oplæg om korruption på en todages konference om CSR i Nuuk her i marts.

Desuden planlægger initiativgruppen at lave en undersøgelse af korruption i Grønland. Fokus bliver råstoffer, fiskeri, boliger og medierne, og for disse fire 'søjler' bruges NIS-metoden.

3. NIS-studier.

Transparency International Danmark har pr.1. februar 2011 indledt et National Integrity System (NIS) studie. Studiet gennemføres som led i et fælleseuropæisk projekt i Transparency International med støtte fra EU. Studiet gennemføres efter en fælles og koordineret systematik i over 20 europæiske lande.

Vi har i TI-DK i denne forbindelse været igennem en udbudsrunde, som er endt med, at konsulentvirksomheden Nordic Consulting Group (NCG) er blevet valgt til at forestå gennemførelsen af udredningsarbejdet i forbindelse med NIS i Danmark. Marina Buch Kristensen og Finn Kittelman fra Nordic Consulting Group har ansvaret for udredningsdelen. Processen koordineres af TI-DK's projektleder Natascha Linn Felix. Rapporten skrives i første omgang på dansk.

Formålet med et NIS studie er at evaluere det juridiske grundlag og den faktiske adfærd i de institutioner, der er relevante for det samlede antikorrupsions system. Studiet undersøger det nationale integritetssystem, som er summen af de institutioner, der arbejder for at styrke integritet og god regeringsførelse blandt statsansatte og private firmaer. Rapporterne undersøger, i hvilken grad disse institutioner fungerer efter hensigten, og om landets har en god strategi for kampen mod korruption.

Disse institutioner - eller søjler - omfatter den udøvende, den lovgivende og den dømmende magt, den offentlige sektor, de/den største offentlig(e) kontrolinstitutioner (f.eks. øverste revisionsorgan, retshåndhævende myndigheder, ombudsmanden), samt politiske partier, medierne, civilsamfundet og erhvervslivet som de primære øvrige instanser, der er del af eller påvirker den offentlige sektor: Hver søjle analyseres og gives point på baggrund af et pointsystem udviklet af Transparency International. Formålet er at skabe et helhedsbillede af det nationale integritetssystem for dels at identificere bedste praksisser og dels at danne grundlag for en målrettet indsats på anti-korruption. Den endelige tegning på baggrund af disse point vil dermed give et indtryk af hvor solidt disse søjler står og hvor der evt. kunne være behov for en styrkelse.

Danmark har endnu ikke gennemført et NIS studie og det forventes derfor at være en spændende proces for første gang at foretage denne helhedsvurdering, særligt i lyset af det faktum, at Danmark anses for at være et af verdens mindst korrupte lande.

Jeg vil ikke gå dybere nu, idet NIS-projektet er emnet for det indlæg, der senere i aften vil komme ved NCG.

4. Whistleblowing.

Sammen med fire af vores mest indflydelsesrige fagforeninger (FTF, LO, DJ og DM) har TI DK fremsat et konkret forslag til det danske Folketing og herunder haft et møde med Folketingets Retsudvalg. Hele oppositionen, som kan komme til magten ved det kommende valg, har valgt at støtte vores opfordring til en generel whistleblowerlovgivning.

Henvendelsen til Retsudvalget byggede på, at TI-DK's mandat kun vedrører korruptionsområdet, dvs. uberettiget anvendelse af betroet magt eller position for personlig vindings skyld.

Områdets relevans og samfundsmæssige betydning i Danmark mødes ofte med indvendingen: "Hvor stort er problemet egentligt, og er det besværet værd?"

Hertil er kun at sige, at det ikke er interessant at diskutere omfanget af fejl i sig selv – der vil altid, også i Danmark, være menneskelige svagheder og systemmæssige utilstrækkeligheder – og bare én er én for meget. Det afgørende er, hvad man gør, når sådanne tilfælde optræder, og især hvad man gør for at undgå dem fremover. I denne forbindelse er det uomtvisteligt, at whistleblowing internationalt set har været baggrunden for og årsag til, at en meget stor andel af alvorlige korruptionssager er blevet afsløret. Men hvorfor er det nødvendig med en generel lovgivning om whistleblowerbeskyttelse? Først og fremmest fordi de gældende bløde vejledningsbestemmelser af ansatte over en bred kam opleves som utilstrækkelig til at sikre dem den fornødne beskyttelse i en whistleblowersituation (jfr. FTF- og DM-undersøgelser). Dernæst fordi en særlig lovgivning har en selvstændig værdi i form af at udsende et signal om områdets samfundsmæssige prioritet i overensstemmelse med f.eks. den ikke helt ubetydelige mistillid til sagligheden i beslutninger på ikke mindst det private område, som er blevet omtalt i ugebrevet A4-undersøgelsen.

Og dernæst, fordi kun således kan man sikre den fornødne bredde i dækning og problemstillingens synlighed.

Samtidig hermed kan man gøre op med den negative holdning til whistleblowere som sladrehanke og stikkere. De skal tværtimod forstås som værdifulde samfundsborgere, der med deres egen ve og vel som indsats advarer det omgivende samfund om forestående farer endnu inden disse medfører uoprettelige skader for deres egen organisation og de, der har interesse heri.

Væsentlige træk ved samfundsudviklingen bestyrker denne tankegang. Der er over årene klart sket en modning af forståelsen for behovet for beskyttelse af whistleblowere, ikke mindst baseret på en risikovurdering vedrørende de konsekvenser, der kan flyde af:

1) det stigende tendens til, at den offentlige forvaltning agerer under markedsvilkår og herunder udsættes for fristelser, der ikke er forenelige med varetagelse af offentlige hverv.

2) udviklingen i den globale handel, hvor danske virksomheder i stigende grad agerer på markeder, hvor den kulturelt betingede holdning til anvendelse af korruption er en anden end vores og kan smitte.

Skadevirkninger er store ved korruption: Økonomisk ineffektivitet, ulighed, tillidstab til offentlige og private beslutningstagere, fattigdom, despekt for love og regler, der alligevel ikke overholdes og i sidste instans destabilisering af hele samfund.

Der er igennem årene udformet og vedtaget mange gode regler i form af internationale og nationale regelsæt. Det store problem er kontrol og opfølgning, herunder offentlighed og uvildighed i vurderingerne. TI DK lægger derfor vægt på, at et nationalt dansk lovgivningsinitiativ indeholder konkrete elementer og garantier samt en institutionel forankring med også økonomisk-juridisk ekspertise, som mere permanent skaber faste rammer om whistleblowerbeskyttelsen. Herunder, at disse rammer så vidt muligt sikrer en seriøsitet i anvendelse af beskyttelsen. Dette kan meget vel være en forudsætning for, at den kan gøres tilstrækkelig markant og konkret.

TI DK's forslag er indeholdt i et brev til Retsudvalget, men jeg vil især fremhæve forslaget om:

- at whistleblowere i fortrolighed over for en særlig institution skal kunne tilsidesætte tavshedspligt og loyalitetskrav, hvis dette er nødvendigt for at kunne dokumentere deres anklager, hvad der typisk vil være nødvendig i sager af denne art
- at de skal beskyttes mod repressalier af enhver art ved en særlig ansættelsesretlig beskyttelse, herunder at en evt. afskedigelse skal kunne kendes ugyldig
- at de som følge heraf skal kunne opnå fuld kompensation for økonomiske tab som følge af whistleblowingen,
- og at beskyttelsen også skal omfatte ansatte i den private sektor, hvor organisationsprocenter kan være lav og hvor ombudsmandsinstitutionen ikke kan anvendes i sin nuværende form.

Omvendt bevisbyrde ved afskedigelsessager - i hvert fald i en periode efter whistleblowingen - vil også kunne indgå, idet der er en betydelig konstaterbarhed i sammenhængen mellem afsløringen og afskedigelsesrepressalier i denne type sager, forudsat en retlig behandling af korruptionssagen.

B. Seminarer og konferencer.

2 bestyrelsesmedlemmer har deltaget i ECA-møde (Europa og Centralasien) i Tirana, hvor der bl.a. blev drøftet de kommende 5 års TI-strategi. På vegne af bestyrelsen satte de fokus på NIS-studiet og forslag om whistleblowerbeskyttelse.

Vi havde desværre ikke mulighed for at deltage i AMM (Annual Membership Meeting) + IACC (International Anti Corruption Conference) 8. - 13. november 2010. Vi valgte derfor at give TI-Norge en fuldmagt til at afgive stemme på vores vegne.

Europabevægelsen har henvendt sig til os angående planlægning af et fælles arrangement. Det har vi givet tilsagn om.

Vi har fra Wonderful Copenhagen fået en henvendelse vedrørende en mulig TI-konference i løbet af 2012.

Det vil være en god mulighed for at brande både os selv og Danmark. Det vil kræve en del arbejde af os, men selve planlægningen af mødet sker i Berlin, og midlerne til afviklingen skal vi ikke selv skaffe. Et indledende planlægningsmøde er afholdt med WoCo.

Et medlem af bestyrelsen har været inviteret til at deltage i en konference med udviklingsministeren på vegne af TI-S.

TI-DK har fået en henvendelse fra en officiel delegation fra kinesiske revisionsmyndigheder, som har ønsket et møde. Flere bestyrelsesmedlemmer vil deltage i dette.

Endelig har vi fået en henvendelse fra koreografen Lotte Sigh om at medvirke med bidrag om korruptionssituationen i Rusland. To bestyrelsesmedlemmer står for den videre kontakt.

Herudover har bestyrelsesmedlemmer bl.a. deltaget i Nordea Stakeholder Dialogue, i TV2, i DR1 Radio, i Kroatisk TV, i Dan Ejendommens personaleseminar, i møder i Round Table. og ved Price Waterhouse Coopers' netværksmøde omkring korruption.

C. TI Rapporter.

I løbet af det sidste år er der igen blevet udgivet en række relevante TI-rapporter.

1. TI's Progress Report om OECD's Anti-Bribery Convention.

Hovedpunkterne heri er følgende:

Danmark er blevet kategoriseret i kategorien "Aktiv håndhævelse" på følgende baggrund: 14 sager og 1 undersøgelse.

Fjorten danske virksomheder er således blevet anklaget i Olie-for-Food-relaterede sager for overtrædelse

af embargobestemmelserne mod Irak. De fleste sager er blevet afsluttet med forlig indeholdende store tilbagebetalinger. En enkelt virksomhed har dog valgt at føre sagen til doms. Dommen er nu faldet i 1. instans med vel nok den første egentlige korruptionsdom herhjemme af denne karakter.

Mangler i retlige rammer:

OECD Fase 2 rapport om Danmark fra juni 2006 opfordrede Danmark til at ændre sin lovgivning med henblik på at forøge straffen for udenlandsk bestikkelse. GRECO's tredje evalueringsrapport om Danmark juli 2009 var også kritisk over for Danmarks lave sanktioner for bestikkelse af offentlige embedsmænd. De retlige rammer blev vurderet til at indeholde utilstrækkelige muligheder for at holde holdingselskaber ansvarlige for datterselskaber, joint ventures og / eller agenter samt generelt utilstrækkelige til at holde et højt anti-korruptionsniveau blandt virksomhedernes ansvarlige ledere. Danmark har et krav om dobbelt strafbarhed for lovovertrædelser begået i udlandet. Dette svækker vores mulighed for at straffe for bestikkelse begået i andre lande. Hertil kommer, at til dato er OECD-konventionen ikke blevet sat i kraft på Færøerne og i Grønland.

Mangler i retshåndhævelsessystemet:

Først og fremmest er der en mangel på politisk vilje. Der er også en utilstrækkelig whistleblowerbeskyttelse, især i den private sektor.

Adgang til oplysninger om sager og undersøgelser:

Regeringen giver ingen oplysninger om antallet af eller oplysninger om sager og undersøgelser.

Facilitation payments:

Facilitation payments er ikke klart forbudt i henhold til dansk lovgivning. Den retlige situation på dette område er karakteriseret ved en gråzone.

Anbefalinger:

Især 2 initiativer fremhæves:

- At indføre stærkere sanktioner og
- At etablere en bedre whistleblowerbeskyttelse.

2. Global Corruption Barometer 2010.

Det generelle resultat er, at Danmark klarer sig godt. De væsentligste problemer er partistøtten og situationen i den private sektor. Partistøtten til danske politikere er et interessant emne at tage op – ikke mindst i dette valgår. Bidrag op til 19.000 kr. kan gives anonymt, og ved bidrag over er der ikke et krav om at oplyses størrelsen af beløbet. Der er afgørende mangler ved den regnskabsmæssige oplysningspligt i forbindelse med bidrag til de enkelte kandidater. Man aner ikke, hvor store beløb det drejer sig om, samt hvilke betingelser der følger med. Der vil komme medieopmærksomhed på dette problem i den kommende tid.

Pressemeddelelsen om disse problemfelter blevet taget op af flere medier. bl.a. Radio og Tv-avisen, samt Information.

3. Corruption Perception Index 2010.

I CPI-2010 deler Danmark, New Zealand og Singapore førstepladsen med en score på 9,3. Men lige som hovedparten af de øvrige velstillede OECD-lande er dette ikke en forbedring i forhold til tidligere år. Tvært imod er Danmarks score faldet over den sidste 10-årsperiode.

Dette understreger, at også her i landet er det nødvendigt, at håndhævelsen af indgåede aftaler og konventioner styrkes på alle områder.

D. International advocacy.

1. EP og EUR-vedtagelser.

Der er blevet vedtaget to resolutioner som er af interesse for os. 1 om anti-korruption i EU-parlamentet og 1 om whistleblowerbeskyttelse i EUR's parlamentariske forsamling. TI-DK har støttet begge aktivt

2. UNCAC Review mekanismer.

Der er blevet sendt et brev herom til Justitsminister fra TI-DK.

3. Henvendelser om E-procurement og finansiering af EU-partier er ligeledes blevet besvaret.

E. TI-S Berlin.

2015-strategi.

TI har internationalt udarbejdet en ny 2015-strategi, hvor der lægges forøget vægt på massemobilisering og måske mindre på lobbyvirksomhed end hidtil. Det er ikke en strategi, der betyder store ændringer for TI-DK, men i internationalt regi betyder det en større heterogenitet. I TI-DK kordinerede vi en fælles nordisk udtalelse til strategiudkastet. Formanden har senere besvaret et uddybende spørgeskema herom.

Genakkreditering af TI-Danmark.

TI-DK har været igennem en omfattende genakkrediteringsprocedure, hvor vi er blevet eksamineret af TI-S og af den internationale bestyrelse. Processen er nu afsluttet, og vi er fuldstændig uden betingelser blevet genakkrediteret som et fuldgældigt TI-Chapter for den næste 3-årsperiode. Det er vi i bestyrelsen glade og stolte af og vil forsøge at leve op til også fremover.

F. Organisatoriske emner.

Forankring af sekretariatet.

Først og fremmest har vi med ansættelsen af Natascha og hendes assistent for første gang fået et permanent og velkvalificeret sekretariat, i første omgang på deltidsbasis og for 2 år. Dette både håber og tror vi vil udvikle sig fremover og afgørende styrke vores kapacitet, som hidtil næsten udelukkende har været baseret på bestyrelsesmedlemmernes frivillige og ulønnede indsats.

Hjemmeside, medlemsinformation m.v.

Der er blevet nedsat et bestyrelsesudvalg til at gennemgå TI-DK's hjemmeside mht. struktur og indhold. Samtidig har vores student Magnus udarbejdet en ny teknologisk og designmæssig platform. Forskellige nye forslag til grafiske elementer er blevet diskuteret, og de vil nu blive implementeret. Bestyrelsen er blevet instrueret i adgang til og skrivning i den nye CMS-plattform.

Skat som TI-DK medlem.

Der har i bestyrelsen været rejst en debat om SKAT's fortsatte støtte-medlemskab på baggrund af de nyligt verserende sager om gaverejser og inhabilitet. Efter bestyrelsens nuværende opfattelse er disse dog blevet håndteret på en sådan måde, at en eksklusion eller andre konsekvenser ikke er på tale. Fremadrettet kan der dog blive tale om at indskærpe de forpligtelser, der følger af retten til at anvende TI-DK's logo.

Bistand fra frivillige.

Vi forsøger at styrke de frivillige ressourcer i organisationen og at tiltrække flere individuelle medlemmer og virksomhedsstøttemedlemmer, således at både det menneskelige og det finansiering grundlag for organisationen kan udvides på en mere permanent måde.

Samtidig vil det gøre det muligt at deltage i flere regionale og fælles projekter inden for TI-bevægelsen.

Begge disse ting er vi nu ved at realisere som led i NIS-projektet. Vi kan med glæde byde velkommen til de første 2-3 frivillige i sekretariatet, og vi kan imødesee en forstærket Fundraising-indsats forankret hos vores projektleder

G. Arbejdsplan 2011.

Først og fremmest er det vort mål igennem vores deltagelse i den fælles europæiske NIS projekt at fastholde korruption og misbrug af magt som et centralt tema på den politiske dagsorden. Vi forventer bl.a., at et af de mest interessante emner vil være, hvilke konsekvenser fraværet af en omfattende anti-

korruptionslovgivning har på den danske scene, hvor det kan være ganske svært at blive enige om terminologien.

Vi er ikke i tvivl om, at NIS-projektet i løbet af året vil give os en værdifuld platform i denne debat og vil bidrage afgørende til at skærpe vores prioritering af vore indsatsområder fremover. Ikke mindst venter vi os meget af den yderst kvalificerede rådgivningsgruppe, der er nedsat i forbindelse med NIS-projektet.

Vort næste mål er at få gjort en generel whistleblowerlovgivning til en realitet i Folketinget. Vi sigter i denne sammenhæng på en fortsat bred koalition med fagforeninger og pressen med det formål at få skabt et konkret lovgivningsinitiativ sammen med de nærværende oppositionspartier. Og vi har et begrundet håb om, at dette vil lykkes.

Sidst, men ikke mindst, vil vi fortsat holde en høj profil i den offentlige debat om korruptionsrelaterede emner i samarbejde med kritiske og opsøgende journalister.

Og vi vil i denne forbindelse endnu engang invitere alle vore interesserede medlemmer til at møde op på vore åbne bestyrelsesmøder og bidrage med råd og dåd. I vil være yderst velkomne.